

Het **ontwerp** is de eerste aanleg, de afbeelding in schets, de beschrijving in hoofdtrekken.

Het **plan** is het in tekening gebrachte, uitgewerkte ontwerp van een bouwwerk, enz.

Het **bestek** is het definitieve ontwerp, waarnaar de aanbesteding plaats heeft, de beschrijving van de delen van het bouwwerk met alle inlichtingen omtrent de uitvoering ervan : materialen, kosten, enz.

Het ontwerp van deze kerk is gemaakt door de bouwkundige van Helm. Het ontwerp van het nieuwe museum werd door de gemeenteraad goedgekeurd.

De vaststelling der plannen en voorwaarden van aanbesteding der werken, ten behoeve der gemeente te doen. Een jong bouwmeester maakte het plan op : het huis was eenvoudig en zonder verdieping.

Een bestek, door een bouwmeester of aannemer met de eigenaar van de grond beraamd en vastgesteld. Het bestek ligt ter inzage.

686. ONTZIEN, SPAREN, VERSCHONEN.

Ontzien doet men uit eerbied, vrees of plichtbesef.

Sparen wordt gedaan om te behouden.

Verschoenen gebeurt uit zachtmoedigheid, mededogen of mensenkennis.

God te vrezen en ontzien is waarlijk wijsheids eerste les. (VONDEL)
Uw oudste zuster zal u tot moeder wezen : haar moet gij eerbiedigen en ontzien.

Terwijl de dichter zijn landgenoten niet spaart. Ze had alles stil voor zichzelf gedragen om hem te sparen. (DE MAN)

Verschoon de onnadenkendheid der jeugd.

687. ONVERWACHTS, ONVERHOEDS.

Plotseling, verrassend.

Onverwachts is niet verwacht, niet voorzien, zodat men hierop niet is voorbereid.

Onverhoeds is zo plotseling, dat men geen voorzorgsmaatregelen heeft kunnen nemen.

Weinige dagen na mijn ontdekking, kwam de Heer van Walcourt onverwachts op het slot terug. Waarom toch was ik van Natal onverwachts overgeplaatst, en wel onder verdenking van ontrouw. (MULTATULI)

Zijn vijand onverhoeds overvallen. Zij werden door een hoop Germanen, die hen daar achter hoeken en kanten afwachtten, onverhoeds aangetast.

688. ONVERZETTELIIK, ONWRIKBAAR, ONWANKELBAAR.

Onverzetteliiik drukt uit, dat iets niet kan verzet worden; in figuurlijke zin wordt het gezegd van iemand, die aan zijn beginselen en meningen blijft vasthouden tegen beter weten in.

Onwrikbaar geeft te kennen, dat iets door geen kracht van buiten kan bewogen of verzet worden; het is sterker dan *onverzetteliiik*.

Onwankelbaar wijst op vastheid van inhoud en goede grondslag, zodat iets niet tot wankelen kan gebracht worden.

De schippers zijn met onverzetteliike koppigheid op hun ankerplaats gebleven. Die onverzetteliike nauwkeurigheid in het zoeken der waarheid.

Gij staat immers daar als een onwrikbare scheidsmuur tussen hem en

mij? Beschaamt uw vijanden door uw onwrikbaar geduld. Laat uw geloof vast en onwrikbaar, uw hoop vurig en onwankelbaar zijn.

Een onwankelbaar vertrouwen. Mijn geloof in de deugd is onwankelbaar.

689. ONVRIENDELIJK, BIJTEND, SCHERP, BITS, BITTER, SCHAMPER, SNIBBIG, VINNIG.

Onvriendelijk is enkel het tegendeel van vriendelijk, voorkomend, zacht.

Bijtend en **scherp** worden vooral gezegd van iemands uitingen, hetzij schriftelijk of mondeling.

Bits duidt meer op de toon, waarop iets gezegd wordt.

Bitter onderstelt min of meer teleurstelling.

Schamper betekent vooral : op minachtende of geringschattende wijze spottend.

Snibbig en **vinning** worden inzonderheid gebezigd van vrouwen.

Stroeve, onvriendelijke mensen, die niet weten te geven of te nemen. De zusters kwamen te goed overeen om elkaar ooit een enkel onvriendelijk woord toe te sturen.

Licht bijtend in mijn scherts, tot veinzen onbekwaam. Ik heb zelfs zeer bijtende aanmerkingen moeten doorstaan.

Hij was op het punt, een scherp antwoord aan zijn zuster te geven. Hij kon scherp en bitter zijn, maar verloor de waardigheid van de echte staatsman niet uit het oog.

Zulke bitse taal. Bitse bejegeningen. Bitse uitdrukkingen. Op bitse toon.

Is er ook niet wat veel spotternij in uw bittere brief? Bittere berispingen. Temper het bittere met zachte lach.

Schampere taal voeren. Hedenmorgen viel mij de schampere bejegening van uw broeder Abraham wel hard. Schamper antwoorden.

Te oordelen naar de snibbige toon, waarop zij zich over de komst van Klaasje had uitgelaten. Juffrouw Wimpie schoot er ook al eens tussen beide met haar snibbige bekje.

't Was zo wat een heel snibbig nuffje; althans ze grauwe en snauwde de mensen dan al vrij wat bits en vinnig aan. Vinnig antwoorden.

690. ONVRUCHTBAAR, BAR, DOR, SCHRAAL.

Weinig of niets voortbrengend.

Onvruchtbaar heeft de algemene betekenis, met het bijdenbeeld van een grond waaraan het vermogen ontbreekt om voort te brengen.

Bar betekent kaal, naakt, onvruchtbaar, maar ook koud, zodat er niets groeit of niets kan groeien.

Dor wijst alleen op gebrek aan vocht, aan levenssappen, waardoor plantengroei niet mogelijk is.

Schraal duidt op gemis aan voedende bestanddelen, wat echter nog geen volkomen onvruchtbaarheid meebrengt.

De onvruchtbare landstreek rondom St. Petersburg. Tegenwoordig is IJsland zo onvruchtbaar, dat er geen granen zouden kunnen wassen.

Een barre zandwoestijn. Het was een uitgestrekte vlakke, kaal, bar en onderbroken door stinkende moerassen.

Het land tussen Hamburg en Hannover is dor en weinig bewoond. Hetzij de wind de zware hitte van de dag verdrijft of aan het dorre land de vruchtbare regen medebrengt.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

